ВІДГУК
офіційного опонента доктора юридичних наук, професора Кобка Євгена Васильовича на дисертацію Ряполова Антона Павловича «Інформаційна безпека в умовах воєнного стану: теоретико-правова характеристика», подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Обґрунтування вибору теми дисертації зумовлюється зростанням ролі інформаційної безпеки як одного із ключових елементів забезпечення національної безпеки України в умовах воєнного стану. Повномасштабна збройна агресія проти України супроводжується активним застосуванням інформаційних та кібернетичних засобів впливу, поширенням дезінформації, проведенням інформаційно-психологічних операцій, кібератак на державні інформаційні ресурси та об'єкти критичної інфраструктури, що створює реальні загрози державному суверенітету, суспільній стабільності та правам громадян в інформаційній сфері.

Ефективність забезпечення інформаційної безпеки держави значною мірою залежить від наявності належного нормативно-правового регулювання, дієвого інституційного механізму, ефективної координації діяльності уповноважених суб'єктів та своєчасного реагування на сучасні інформаційні й кібернетичні загрози. Водночас причинами недостатньої ефективності функціонування системи інформаційної безпеки залишаються окремі прогалини та неузгодженості законодавства, недостатня адаптованість правових механізмів до умов воєнного стану, відсутність комплексного підходу до забезпечення інформаційного суверенітету та кібербезпеки, а також потреба подальшого вдосконалення інституційної взаємодії між суб'єктами забезпечення інформаційної безпеки.

Саме тому дисертаційне дослідження А.П. Ряполова є актуальним для розвитку сучасної юридичної науки, удосконалення правового забезпечення інформаційної безпеки, формування ефективної державної політики у сфері протидії інформаційним загрозам та підвищення рівня захищеності інформаційного простору України в умовах воєнного стану.

Мета та завдання дослідження. Автором досить вдало сформульовано мету дисертаційного дослідження, яка полягає у комплексному теоретико-правовому аналізі інформаційної безпеки України в умовах воєнного стану, розкритті її сутності, структури та місця у системі національної безпеки, оцінці ефективності нормативно-правового та інституційного забезпечення, а також розробленні науково обґрунтованих пропозицій щодо їх удосконалення з урахуванням сучасних викликів, зокрема у сфері кібербезпеки та забезпечення інформаційного суверенітету (с. 19 дис.).

Відповідно до поставленої мети дисертантом успішно вирішено низку взаємопов'язаних наукових завдань, зокрема: розкрито методологічні засади дослідження інформаційної безпеки України; проаналізовано стан наукової розробленості досліджуваної проблематики у вітчизняній та зарубіжній науці; уточнено понятійно-категоріальний апарат, визначено сутність, ознаки та

структуру інформаційної безпеки, а також її місце у системі національної безпеки; досліджено зарубіжний досвід забезпечення інформаційної безпеки в умовах воєнного конфлікту та можливості його адаптації в Україні; здійснено аналіз нормативно-правового забезпечення інформаційної безпеки України в умовах воєнного стану та окреслено напрями його вдосконалення; охарактеризовано інституційне забезпечення інформаційної безпеки та визначено перспективи його розвитку; досліджено роль кібербезпеки у забезпеченні національної безпеки держави; проаналізовано проблеми забезпечення інформаційного суверенітету України та визначено основні тенденції його подальшого розвитку.

Поставлена мета та сформульовані завдання є логічно взаємопов'язаними, повною мірою відповідають темі дисертаційного дослідження, його об'єкту та предмету, що забезпечило належний рівень наукового опрацювання обраної проблематики інформаційної безпеки.

Науково-теоретичне підґрунтя та емпірична база дослідження. Результати дисертаційного дослідження Ряполова Антона Павловича «Інформаційна безпека в умовах воєнного стану: теоретико-правова характеристика» є належним чином аргументованими, теоретично обґрунтованими та переконливими, що стало можливим завдяки широкому використанню наукових джерел, нормативно-правових актів, міжнародних документів, аналітичних матеріалів, статистичних даних та результатів узагальнення сучасної правозастосовної практики у сфері забезпечення інформаційної безпеки. Дисертаційна робота ґрунтується на значному масиві вітчизняних і зарубіжних наукових праць, що дозволило авторові комплексно дослідити проблематику інформаційної безпеки в умовах воєнного стану та сформувати власне бачення шляхів удосконалення її нормативно-правового та інституційного забезпечення.

Науково-теоретичну основу дослідження становлять праці провідних українських і зарубіжних учених у галузі теорії держави і права, інформаційного права, національної безпеки, кібербезпеки, політології, соціології, теорії інформаційного суспільства та державного управління. Опрацювання значної кількості наукових джерел дало змогу дисертанту не лише висвітлити сучасний стан наукової розробленості проблематики інформаційної безпеки, а й виявити дискусійні питання, прогалини у наукових підходах та перспективні напрями подальших досліджень.

Нормативну основу роботи становлять положення Конституції України, законів України, міжнародно-правових актів, указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України та інших нормативно-правових актів, які регулюють суспільні відносини у сфері інформаційної безпеки, кібербезпеки, захисту інформаційного суверенітету та забезпечення національної безпеки в умовах воєнного стану. Важливо, що автором здійснено не лише аналіз чинного законодавства, а й виявлено його окремі недоліки, колізії та прогалини, що дозволило сформулювати конкретні пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання у досліджуваній сфері.

Емпіричну базу дисертаційного дослідження складають аналітичні матеріали державних органів та міжнародних організацій, статистичні дані щодо стану кібербезпеки та інформаційної безпеки, матеріали, що характеризують сучасні тенденції розвитку інформаційного простору, а також результати аналізу практики забезпечення інформаційної безпеки в Україні та зарубіжних державах. Це дозволило авторові поєднати теоретичні положення з практичними аспектами функціонування системи інформаційної безпеки та надати дослідженню прикладного спрямування.

Окремо слід відзначити належний рівень методологічного забезпечення роботи. Використання комплексу загальнофілософських підходів, загальнонаукових, спеціальних та власних методів правознавства сприяло всебічному розкриттю предмета дослідження та забезпечило достовірність отриманих результатів. Застосування системного, діалектичного, структурно-функціонального, історико-правового, порівняльно-правового, формально-юридичного, інституційного та інших методів дозволило авторові розглянути інформаційну безпеку як складне багаторівневе соціально-правове явище, виявити закономірності її розвитку та визначити напрями вдосконалення механізмів її забезпечення.

Аналіз змісту дисертації свідчить про здатність автора самостійно формулювати наукові положення, критично оцінювати існуючі концепції та пропонувати власні підходи до вирішення актуальних проблем правового забезпечення інформаційної безпеки. Дисертант послідовно обґрунтовує власні висновки, використовуючи результати наукових досліджень, нормативний матеріал та емпіричні дані, що сприяє належній аргументованості та достовірності представлених результатів.

Наукової уваги заслуговують сформульовані автором положення, що характеризуються елементами наукової новизни.

Зокрема, вперше методологію дослідження інформаційної безпеки України представлено як цілісну концептуальну основу, що визначає логіку наукового аналізу та забезпечує інтеграцію проблематики кібербезпеки, інформаційного суверенітету та захисту прав людини в єдину систему наукового пізнання (с. 26-43 дис.).

Важливим науковим результатом є також обґрунтування кібербезпеки як системоутворюючої складової інформаційної безпеки держави та визначення пріоритетних напрямів розвитку національної системи кібербезпеки в умовах воєнного стану (с. 180 дис.).

Практичний інтерес становлять також пропозиції щодо модернізації інформаційного законодавства, посилення інституційної спроможності суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки, розвитку стратегічних комунікацій, удосконалення системи кіберзахисту та підвищення рівня медіаграмотності населення (с. 84, 96, 86, 104, 180 дис. та ін.).

Слід позитивно оцінити й удосконалені автором положення щодо адаптації зарубіжного досвіду забезпечення інформаційної безпеки в умовах воєнного конфлікту на основі принципу пропорційності, а також запропоновані підходи

до структурування системи суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки України (с. 111, 112 дис.).

Безперечно позитивної оцінки заслуговує запропонований автором підхід до визначення структури інформаційного суверенітету як багатокомпонентного явища, що охоплює політико-правову, організаційно-інституційну, інформаційно-технічну та культурно-гуманітарну складові (с. 195 дис.).

Подальшого розвитку в роботі дістали наукові положення щодо сутності інформаційної безпеки як складової національної безпеки, удосконалення правового забезпечення інформаційної безпеки та обґрунтування доцільності систематизації інформаційного законодавства (с. 45, 114, 133 дис.).

У цілому наукові результати, теоретичні положення, висновки та практичні рекомендації викладено послідовно, логічно та у тісному взаємозв'язку із метою й завданнями дослідження.

Стиль викладу матеріалу є науковим, виваженим та доступним для сприйняття, що дозволяє належним чином оцінити особистий внесок дисертанта у розвиток сучасної теорії інформаційної безпеки, теорії держави та права, правового забезпечення національної безпеки України.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій. Для досягнення поставленої мети дисертантом використано широкий спектр методологічних підходів та методів дослідження, зокрема діалектичний, герменевтичний, антропологічний, аксіологічний, синергетичний, системний, інституційний, кібернетичний підходи, а також структурно-функціональний, історико-правовий, формально-юридичний, порівняльно-правовий методи, методи аналізу і синтезу, прогнозування та моделювання. Їх комплексне застосування дозволило автору всебічно дослідити інформаційну безпеку як складне соціально-правове явище, визначити її місце в системі національної безпеки, розкрити особливості нормативно-правового та інституційного забезпечення, а також сформулювати обґрунтовані висновки щодо напрямів удосконалення механізмів забезпечення інформаційної безпеки України в умовах воєнного стану.

Використання системного підходу дало можливість розглядати інформаційну безпеку як цілісну багаторівневу систему та встановити взаємозв'язки між її структурними елементами. За допомогою історико-правового методу досліджено еволюцію наукових підходів до розуміння інформаційної безпеки та розвиток правового регулювання відповідних суспільних відносин. Порівняльно-правовий метод забезпечив можливість здійснення ґрунтовного аналізу зарубіжного досвіду забезпечення інформаційної безпеки та визначення перспектив його адаптації в Україні. Формально-юридичний метод використано для аналізу чинного законодавства та виявлення його прогалин, колізій і напрямів подальшого вдосконалення.

Достовірність наукових результатів, теоретичних положень, висновків та рекомендацій додатково підтверджується широкою нормативною та інформаційною базою дослідження. Її основу становлять Конституція України, міжнародні договори, закони та підзаконні нормативно-правові акти України у сфері інформаційної безпеки, кібербезпеки та національної безпеки, а також

стратегічні документи держави. Важливе значення для забезпечення об'єктивності дослідження мали аналітичні матеріали національних і міжнародних організацій, статистичні дані, інформаційно-довідкові видання та інші емпіричні джерела, що відображають сучасний стан інформаційної безпеки та характер актуальних загроз в умовах воєнного стану.

Про належний рівень обґрунтованості отриманих результатів свідчить також їх логічний взаємозв'язок із поставленими завданнями дослідження, послідовність викладу матеріалу та аргументованість сформульованих висновків. Наукові положення дисертації спираються на значний масив наукових джерел, сучасні досягнення юридичної науки, результати аналізу національного та зарубіжного законодавства, що забезпечує їх належний теоретичний рівень та практичну цінність.

Отже, наведене дає підстави стверджувати, що сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації є достатньо обґрунтованими, достовірними, логічно послідовними та такими, що мають як теоретичне, так і практичне значення для подальшого розвитку наукових досліджень у сфері інформаційної безпеки та вдосконалення механізмів її забезпечення в Україні.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання: *у науково-дослідній роботі* – для подальшого розвитку теоретико-правових досліджень у сфері інформаційної безпеки, аналізу нормативно-правових механізмів, інституційного забезпечення та вдосконалення державної політики у сфері кібербезпеки; *в освітньому процесі* – при викладанні навчальних дисциплін «Теорія держави та права», «Конституційне право», «Інформаційне право», «Міжнародне право», «Міжнародний захист прав людини», а також при підготовці навчально-методичних матеріалів з цих дисциплін; *у сфері правотворчості* – у діяльності суб'єктів правотворчої діяльності як теоретичне підґрунтя для формування ефективних державних правових політик у сфері інформаційної безпеки та удосконалення законодавства щодо забезпечення кібербезпеки та захисту інформаційного суверенітету; *у практичній сфері* – у діяльності органів державної влади, силових структур та органів місцевого самоврядування під час реалізації заходів щодо забезпечення інформаційної безпеки, кіберзахисту, захисту критичної інфраструктури та інформаційного суверенітету України (акт впровадження у діяльність Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 16 квітня 2026 р.).

Повнота викладення матеріалів дисертації у наукових публікаціях здобувача. Основні положення, висновки та результати дисертаційного дослідження Ряполова Антона Павловича належним чином апробовані та відображені у наукових публікаціях автора. За темою дисертації опубліковано 13 наукових праць, з яких 3 статті – у наукових фахових виданнях України категорії «Б» з юридичних наук та 10 публікацій у збірниках тез доповідей на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Результати дослідження також пройшли належну апробацію під час участі автора у низці міжнародних та всеукраїнських науково-практичних заходів, присвячених актуальним проблемам національної та міжнародної безпеки, прав

людини в умовах воєнного стану, державотворення та правозастосування. Така апробація сприяла фаховому обговоренню основних положень дисертаційної роботи та підтверджує зацікавленість наукової спільноти у результатах проведеного дослідження.

Вивчення змісту дисертації та аналіз наукових праць здобувача за темою дослідження дають підстави для висновку, що основні наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації, сформульовані автором, достатньою мірою відображені в опублікованих роботах. Опубліковані праці охоплюють ключові аспекти досліджуваної проблематики, зокрема питання теоретичного осмислення інформаційної безпеки, її місця в системі національної безпеки, нормативно-правового та інституційного забезпечення, ролі кібербезпеки, а також проблем забезпечення інформаційного суверенітету в умовах воєнного стану.

Таким чином, кількість і зміст наукових публікацій, а також рівень апробації результатів дослідження свідчать про достатню повноту висвітлення основних положень дисертації та відповідають встановленим вимогам до робіт такого рівня.

Оцінка мови та стилю дисертації, відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту. Дисертацію Ряполова Антона Павловича «Інформаційна безпека в умовах воєнного стану: теоретико-правова характеристика» виконано українською мовою з дотриманням вимог наукового стилю викладу. Робота характеризується логічністю побудови, послідовністю викладення матеріалу, належним рівнем юридичної аргументації та коректним використанням понятійно-категоріального апарату теорії держави і права, інформаційного права та права національної безпеки.

Стиль викладення матеріалу відповідає вимогам, що ставляться до дисертаційних досліджень за спеціальністю 081 «Право». Автором продемонстровано належний рівень володіння науковою термінологією, здатність до критичного аналізу наукових підходів, узагальнення нормативно-правового матеріалу та формулювання власних науково обґрунтованих висновків. Текст дисертації вирізняється чіткістю формулювань, послідовністю викладу думок, належним рівнем академічної культури та коректністю наукової полеміки.

Структура дисертації є логічною та підпорядкована досягненню поставленої мети дослідження. Робота складається зі вступу, двох розділів, які охоплюють вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 262 сторінки, з яких 201 сторінка – основний текст. Список використаних джерел налічує 390 найменувань, що свідчить про ґрунтовне опрацювання вітчизняної та зарубіжної наукової літератури, нормативно-правових актів, міжнародних документів і практичних матеріалів.

Обрана структура дослідження дала можливість автору комплексно розкрити теоретико-правові засади інформаційної безпеки, дослідити особливості її нормативно-правового та інституційного забезпечення в умовах воєнного стану, проаналізувати роль кібербезпеки та інформаційного

суверенітету в системі національної безпеки України, а також сформулювати науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства та практики його застосування.

Зміст дисертаційного дослідження повною мірою відповідає заявленій темі, предмету та об'єкту дослідження, а також спеціальності 081 «Право», за якою робота подається до захисту. Основна увага автора зосереджена на дослідженні правових аспектів забезпечення інформаційної безпеки, що свідчить про належну відповідність змісту дисертації паспорту спеціальності та вимогам, встановленим до дисертаційних робіт такого рівня.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Оформлення дисертації Ряполова Антона Павловича «Інформаційна безпека в умовах воєнного стану: теоретико-правова характеристика» відповідає чинним нормативним вимогам, що висуваються до дисертаційних робіт такого рівня, зокрема Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а також наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації».

Структурна побудова дисертації є логічною, послідовною та відповідає поставленій меті й завданням дослідження. Зміст викладення матеріалу характеризується науковістю, системністю та внутрішньою узгодженістю, що забезпечує цілісне сприйняття результатів наукового дослідження. Робота побудована таким чином, що кожен розділ і підрозділ логічно доповнює попередній та спрямований на послідовне розкриття обраної проблематики.

Під час ознайомлення з текстом дисертації підстав для висновку про наявність академічного плагіату, фабрикації або фальсифікації наукових результатів не виявлено, що свідчить про дотримання здобувачем принципів академічної доброчесності.

Водночас, позитивно оцінюючи загальний рівень проведеного дослідження, слід відзначити, що окремі положення дисертації потребують додаткового обговорення та уточнення, що може стати предметом наукової дискусії під час її прилюдного захисту. Зазначене не знижує загальної позитивної оцінки роботи, однак сприяє поглибленню наукової дискусії щодо порушеної проблематики та подальшому розвитку досліджуваного напряму.

1. У дисертації гібридна війна розглядається як контекст, у межах якого інформаційний простір набуває статусу окремого операційного середовища протиборства (с. 26–27 дис.). Проте в методологічному розділі відсутнє чітке обґрунтування того, яким чином обраний комплекс загальнонаукових і спеціально-юридичних методів дозволяє врахувати специфічні методологічні виклики дослідження явищ, що одночасно мають правову, воєнну та технологічну природу. У цьому контексті додаткового обґрунтування потребує теза про адаптованість запропонованої методологічної конструкції до міждисциплінарного та асиметричного характеру гібридної війни, оскільки не є цілком очевидним, що вона виходить за межі універсального набору підходів,

характерного для загальнотеоретичних правових досліджень, та забезпечує належну операціоналізацію специфіки предмета дослідження.

2. У підрозділі 1.2 автор зазначає, що у науковій літературі досі відсутнє єдине усталене розуміння сутності інформаційної безпеки. Водночас подібна теза простежується у вітчизняній правовій науці протягом тривалого часу, що дає підстави припустити, що проблема має не лише доктринальний, а й нормативний характер. При цьому основна увага автора зосереджена на аналізі наукових підходів до визначення змісту інформаційної безпеки, тоді як питання причин відсутності її чіткого законодавчого закріплення фактично залишається поза межами дослідження. У зв'язку з викладеним постає питання, чи можна пояснювати відсутність єдиного розуміння сутності інформаційної безпеки виключно науковими дискусіями, чи така ситуація значною мірою обумовлена також нормативною невизначеністю цього поняття. Враховуючи, що проблема відсутності усталеного визначення інформаційної безпеки фіксується в науковій літературі протягом тривалого часу, чи не доцільно було б у межах дослідження приділити більше уваги аналізу причин такої нормативної невизначеності та її впливу на формування сучасних доктринальних підходів до розуміння інформаційної безпеки?

3. У дисертації інформаційна безпека України досліджується в умовах воєнного стану, що послідовно підкреслюється як ключовий контекст дослідження. Водночас аналіз змісту підрозділів 1.1–2.4 свідчить, що більшість теоретичних положень, категорій і класифікацій мають універсальний характер і можуть застосовуватися як у воєнний, так і в мирний час, тоді як специфіка воєнного стану переважно зводиться до опису актуальних загроз та викликів. У зв'язку з цим виникає питання, які саме положення дисертації мають не лише контекстуальне, а й конститутивне значення для умов воєнного стану, тобто є такими, що втрачають або істотно змінюють свою релевантність поза умовами збройного конфлікту, і в чому полягає їх нормативно-правова або теоретико-методологічна специфіка?

4. У різних підрозділах дисертації по-різному окреслюється співвідношення між національним суверенітетом України та міжнародними стандартами у сфері інформаційної безпеки: у підрозділі 1.4 пропонується «змішана модель» балансу між безпекою і правами людини; у підрозділі 2.1 міжнародні стандарти характеризуються як такі, що мають факультативний характер; у підрозділі 2.3 гармонізація з Директивою NIS2 та стандартами НАТО визначається як пріоритетний напрям; у підрозділі 2.4 акцентується увага на ризиках надмірного державного контролю у сфері інформації. У цьому контексті потребує уточнення, яким є цілісний авторський підхід до співвідношення національного регулювання та міжнародних зобов'язань у сфері інформаційної безпеки, і як наведені положення узгоджуються між собою в межах єдиної концепції дослідження.

5. У підрозділі 2.3 пропонується нормативне закріплення таких понять, як «когнітивна атака», «психоцифрова зброя» та «інформаційне насильство» (с. 171 дис.). Водночас кодифікація передбачає наявність чітко визначених юридичних ознак складу відповідного явища, зокрема суб'єкта, об'єкта,

об'єктивної та суб'єктивної сторін. Яким чином запропоновані дефініції забезпечують можливість їх юридичної операціоналізації та відповідність вимогам нормативної визначеності?

Зазначені зауваження мають дискусійний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Ряполова Антона Павловича «Інформаційна безпека в умовах воєнного стану: теоретико-правова характеристика». Вони можуть слугувати підґрунтям для подальшої наукової дискусії та розвитку окремих положень дослідження, однак не знижують загального високого наукового рівня виконаної роботи.

Загальний висновок: дисертаційне дослідження Ряполова Антона Павловича на тему «Інформаційна безпека в умовах воєнного стану: теоретико-правова характеристика», подане на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», є завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому досягнуто поставлену мету та у повному обсязі виконано визначені завдання, що мають істотне теоретичне та практичне значення для розвитку науки теорії держави та права, інформаційного права та правового забезпечення національної безпеки України.

Дисертація відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», п.п. 6-8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

З огляду на викладене, Ряполов Антон Павлович за результатами публічного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент –
професор кафедри адміністративно-правових дисциплін Навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ доктор юридичних наук, професор **Євген КОБКО**

Підпис Євгена Кобко засвідчую
Заступник начальника В.З. НА ВС
капітан юстиції Оксана КОЛЕСНИК